

ÖZBEGISTAN RESPUBLIKASY ÝOKARY BILIM, YLYM
WE INNOWASIÝALAR MINISTRLOGI

AJINIYAZ ADYNDAKY NÖKÜS DÖWLET
PEDAGOGIKA INSTITUTY

“Tassyklaýaryn”
Okuw işleri boýunça prorektor
M.Ibragimov
« 28 » « 06 » 2025-ýyl

«TÜRKMEN DILI WE EDEBIÝATY OKATMAGYŇ METODIKASY»
SILLABUS
(3-kurs)

Bilimugry:	100000 – Gumanitar
Bilimlendirişugry:	110000 – Pedagogika
Tälim ýönelişi:	60111500 – Enedili we edebiýaty: türkmendili we edebiýaty

MODUL/SILLABUS
Türki diller fakulteti
60111500 – Ene dili we edebiyaty (türkmen dili we edebiyaty)

Ders/modul:	«TÜRKMEN DILI WE EDEBIÝATY OKATMAGYŇ METODIKASY»			
Ders /modul hili:	Mejbury sapak			
Ders /modul kodı:	TTilAdO'MM309			
Ýyl:	2025-2026			
Semestr:	V-VI			
Tälim forması:	Gündizki			
Gönükmeler formasy hem sagatlaryň jemi:	140	140	280	
Leksiýa	30	30	60	
Amaly				
Seminar	30	30	60	
Laboratoriya gönükmeleri				
Özbaşdak bilim	80	70	150	
Kredit mukdary:	4	4	8	
Bahalamak formasy:	Synag hem egzamen			
Kurs dili:	Türkmen			

Professor mugallym: Keruenow T.

Iş jaýy: Ajiniyaz adyndaky NDPI

Baglanmak üçin telefon nomeri: +998932029010

1. Ders/modulyň maksady (MM)	
F/MM1	<p>Okuwyň maksady - talyplara döwrebap usulyýet bilimleriniň nazary esaslaryny we amaly analiz meselelerini, enedilini we edebiýaty okatmagyň usulyýeti bilimleriniň nazary esaslaryny, okadyş usullary, häzirki zaman pedagogikanyň üstünliklerini ene dili we edebiýaty dersinde ulanmagy, kompetensiýalar hakynda giňişleýin hem-de çuňňur ylmy düşüňzeler boýunça bilim, gönükmä we endiklerini ösdürmekden ybaratdyr.</p> <p>Sapagyň wezipesi— talyplara okatmak usulyýeti we onuň nazary esaslary, ene dilini we edebiýaty okatmagyň usulyýeti, şeýle hem okatmakda häzirki zaman pedagogik tehnologiýalardan peýdalanmak, pedagogik kompetensiýa, kreatiwlik meseleleri we olary ene dili we edebiýaty dersini okatmakda ulanmak hakyndaky ylmy-nazary düşüňzeler esasynda netijeler çykarmagy öwretmekden ybarat.</p>

2. Sapagy özleşdirmek üçin zerur başlangyç bilimler	
1	<p>Talyplara has gowy ünsi jemlemek üçin sanly tehnologiýanyň didaktiki mümkinçilikleri, metbugat we tekstler bilen işlemek tehnologiýasy bilen baglanyşykly global proseslerde analitiki we logiki pikirlenmäniň roly barada bilimleri bolmaly; Sanly media tekstleri suratlar bilen döredilýär, metbugat okuwy infografikany, ýaýlymlary, ýazgy wideolaryny, media tekstlerini, analitiki we sintetiki pikirlenmäni döretmek bilen baglanyşykly programmalar bilen tamamlanýar we synlaýyş pikiri hem şeýle garaýyşda bolmaly.</p> <p>Mediýa sowatlylygy, media medeniýetiniň ýolbaşçylary tarapyndan ýokary hilli habarlary saýlamak üçin ähliumumy gural hökmünde ulanylmaly we konstruktiv, logiki aragatnaşyk endiklerine eýe bolmalydyr.</p>

3. Tälim netijeleri (TN)	
TN1	“Türkmen dili we edebiýaty okatmagyň metodikasy” dersini okatmakda häzirki zaman çemeleşmeleri we täzelikleri durmuşa geçirmek üçin zerur bilimler we endikler
TN2	Sapaklarda häzirki zaman okuw gurallaryny ulanmak
TN3	Häzirki zaman talaplaryna esaslanýan sapaklary netijeli guramagyň

	usullary
TN4	Bilim pudagynda innowasiýa işjeňliginiň esaslary
TN5	Ylym öwretmekde häzirki zaman çemeleşmelerinden we innowasiýa tehnologiýalaryndan habarly bolmak
TN6	Ylym okatmagyň häzirki talaplaryny bilmek
TN7	Ylymyň mazmunynyň, gurallarynyň, usullarynyň we görnüşleriniň bitewiligini we yzygiderliligini üpjün etmek
TN8	Sapakda bilim çeşmelerinden netijeli peýdalanmak
TN9	Okuw mazmuny bilen baglanyşykly maglumatlary talyplara gaýtadan işlemek, umumylaşdyrmak we ýetirmek endiklerine eýe bolmak
TN10	Sapaklarda häzirki zaman innowasion pedagogiki tehnologiýalary ulanmak
TN11	Sapaklara häzirki zaman talaplaryna esaslanyp sapaklary guramak endiklerine eýe bolmak
TN12	hünär işlerinde häzirki zaman çemeleşmeleri we täzelikleri ulanmak
TN13	Ylymyň gazananlaryndan habarly bolmak, ylymyň iş ýüzünde ulanylyşy boýunça gözlegler
4.Ders / modul mazmuny	
Gönükmeler formasy: leksiya (L)	
V SEMESTR	
L1	Giriş. Türkmen dilini okatmak dersiniň maksady we wezipeleri
L2	Türkmen dili okatmagyň usuletiniň derňew usullary
L3	Mekdepde türkmen dilini okatmagyň umumy meseleleri
L4	Okatmagyň usullary, tipleri we görnüşleri
L5	Türkmen dili boýunça okuw işleriniň guralyşy.
L6	Diktantlar we olaryň görnüşleri
L7	Ses we harp. Elipbi tertibini öwretmek.¹
L8	Çekimli sesleri öwretmek.²
L9	Çekimsiz sesleri öwretmek.
L10	Türkmen dilinde bogun öwretmek.
L11	Türkmen dilinde basymy öwretmek.
L12	Fonetika bilen baglanyşykly orfografiýany öwretmek.
L13	Türkmen diliniň leksikasyny öwretmegiň usuly.
L14	Türkmen diliniň morfologiýasyny öwretmek. (Söz toparlaryny öwretmek).
L15	Türkmen diliniň sintaksisini öwretmegiň usuly.
Gönükmeler formasy: leksiya (L)	

¹ https://epvo.kz/#/register/education_program

² https://epvo.kz/#/register/education_program

VI SEMESTR	
L1	Giriş. Dersiň maksaly we wezipesi.
L2	Türkmen edebiyatyny okatmagyň usullary we tärleri
L3	Türkmen edebiyaty sapaklarynyň tipleri we görnüşleri
L4	Eseri derňemegiň esasy meseleleri Çeper eseriň keşpler ulgamynyň öwretmek
L5	Türkmen edebiyaty sapaklarynyň guralyşy we täze sapak görnüşleri
L6	Edebiyat sapaklarynda labyzly okuwy okatmagyň usuly.
L7	Çeper eserleri okatmagyň ýollary we görnüşleri.
L8	Edebiyatdan gysgaça syn (obzor) temalary okatmak we öwretmek
L9	Ýazyjynyň döredijiligini (monografik temalary) öwretmek
L10	Edebiyat teoriýasyny öwretmegiň maksatlary. IX-X synplarda edebiyat teoriýasyny öwrenmek
L11	Okuwçylaryň sözleýiş dilini ösdürmek
L12	Beýanama we düzme ýazdyrmak usullary.
L13	Synpdan daşary işler.
L14	Edebiyatdan meýilnamalaşdyryş we abzallaşdyrma işleri.
L15	Orta mekdepleriň türkmen edebiyatyndan okuwçylary bahalandyrmak talaplary
5. Gönükmeler formasy: Seminar gönükmeler (S)	
SEMESTR-V	
S1	Türkmen diliden çekimli sesler okatmagy öwretmek.
S2	Uzyn we gysga, inçe we ýogyn çekimliler okatmagy öwretmek.
S3	Dar we giň çekimliler okatmagy öwretmek.
S4	Dodaklanýan we dodaklanmaýan çekimliler okatmagy öwretmek
S5	Boguny okatmagy öwretmek
S6	Basymy okatmagy öwretmek
S7	Fonetika bilen baglanyşykly orfografiýany okatmagy öwretmek
S8	Türkmen edebiyatyny okatmagyň usulyýeti dersiniň ýörelgeleri we maksatlary
S9	Türkmen edebiyatyny okatmagyň usullary we tärleri
S10	Çeper edebiyata söýgi döretmek
S11	Okuw usuly, Mugallymyň sözi usuly, Interaktiw usul
S12	Türkmen edebiyaty sapaklarynyň tipleri we görnüşleri
S13	Çeper eseri öwretmek sapagy
S14	Edebiyaty öwretmegi durmuş bilen baglanyşdyrmak
S15	Eseri derňemegiň esasy meseleleri
Gönükmeler formasy: Seminar gönükmeler (S)	
SEMESTR-VI	
S1	Türkmen diliniň leksikasyny öwretmemek
S2	Omonimleri, sinonimleri, antonimleri okatmagy öwretmek

S3	Söz toparlaryny okatmagy öwretmek
S4	Atlary okatmagy öwretmek
S5	Sözlemin agzalaryny okatmagy öwretmek
S6	Sözlemin baş agzalaryny öwretmek
S7	Sözlem agzalary hasaplanmaýan sözleri okatmagy öwretmek
S8	Ýönekeý sözlemin gurluşyny we goşma sözlemleri okatmagy öwretmek
S9	Türkmen edebiýatydan täze sapak görnüşleri
S10	Edebiýat sapaklarynda labyzly okuwy, çeper eserleri okatmagyn ýollary we görnüşleri
S11	Edebiýatdan gysgaça syn (obzor) temalary, ýazyjynyň döredijiligini (monografik temalary) okatmak we öwretmek
S12	IX-X synplarda edebiýat teoriýasyny öwrenmek
S13	Beýanama we düzme ýazdyrmak usullary
S14	Synpdan daşary işler
S15	Orta mekdepleriň türkmen edebiýatyndan okuwçyllyary bahalandyrmak talaplary

ÖZBAŞDAK TÄLIM (ÖT) V SEMESTR

1	Amaly gönükmeleri taýýarlamak, hem-de öý işlerini bejermek	40
2	Problemaly meseleler (kazuclar) düzmek	10
3	Berlen maglumatlary terjime etmek	10
4	Türkmen dili we edebiýaty okatmagyň metodikasy dersi bilen baglanyşykly berlen temalara düzme ýazmak	10
5	Konferensiýa üçin tezis taýýarlamak	10

ÖZBAŞDAK TÄLIM (ÖT) VI SEMESTR

1	Amaly gönükmeleri taýýarlamak, hem-de öý işlerini bejermek	36
2	Problemaly meseleler (kazuclar) düzmek	10
3	Berlen maglumatlary terjime etmek	10
4	Türkmen dili we edebiýaty okatmagyň metodikasy dersi bilen baglanyşykly berlen temalara düzme ýazmak	8
5	Konferensiýa üçin tezis taýýarlamak	6

7. Tälim tehnologiýalary hem metodlary:

Leksiya gönükmeleri- interfaol düwmeleriniň basgançaklary; seminarlar (logiki pikirlew, çalt soraglar we jogaplar); turapula; prezentasiýa; Interaktiw usullary, şuňa meňzeş pedagogikany we täze tehnologiýalary ulanmak mümkin..

Seminar gönükmeleri - Multimedia enjamlary bilen enjamlaşdyrylan zalda her akademiki toparyň öz ýygnagy bardy. Studieshli gözlegler interaktiw usullar arkaly geçirilýär. "Munozara" tehnologiýasy ulanyldy, soraglaryň mazmuny okatmagyň usullary bilen kesgitlenildi.

Özbaşdak işi Netijede, çäräni uzaltmak teklipe edildi:

Esse - hakyky mowzuk boýunça şahsy pikiriň synagy, beýleki resanrlarda ismurnalistikanyň beýany;

- dokladlar taýarlamak;
- konspekt ýazmak;
- sözlügi;
- labyzly okamak;
- ýumuşlary çalyşmak;
- düzmek portfelleri;
- maglumat-analiz materiallary bilen işlemek;
- wideoklip taýarlamak;
- multimediyä görkeziş taýarlamak;
- sapaklaryň metodik işlerini taýarlamak;

Içerki işleriň beýleki görnüşleri okuw jaýlaryndan gelse ulanylyp bilner.

8. Kreditleri almak üçin talaplar:

Değişli teoretiki we usulyýet düşünjelerini doly deňeşdirmek, derňew netijelerini dogry görkezmek, gözleg işlerini mugt yzarlamak, gündelik we aralyk işleri ýerine ýetirmek we ýazmaça tabşyryklary ýerine ýetirmek.

9. Talyplaryň bilimlari bahalaw hám qadağalaw ólshemleri

Talyplaryň okuwlarynyň netijeleri 100 ballyk reýting ulgamynda baha berildi. Talyplar mugallymlary we okuwçylary bilen bilelikde YeCTS (Europeanewropa karz geçiriş ulgamy) ulgamy baradaky arzany doldurdylar.

10. Gözlegiň netijeleriniň gymmaty aşakdaky tertipde kesgitlenýär:

Aralyk ball	Çägaralyk ball	Jemleýji ball
Auditoriyada berilen tapşyrmalary ýerine ýetirenligi üçin – aralyk (AB); Özbaşdak iş tapşyrmalaryny bejerenligi	Çägaralyk barlag wagtynda jogap berendigi üçin– Çägaralyk barlag üçin ball (ÇB); Özbaşdak iş tapşyrmalaryny bejerenligi üçin– Özbaşdak işi bahalamak (ÖIB);	(Jemleýji barlag wagtynda jogap berendigi üçin– Jemleýji barlag

üçin– Özbaşdak işi bahalamak (ÖIB);		baly (JB)
<i>Aralyk barlagyň maksimal baly 30 ball: $\Sigma AB = AB +$ ÖIB</i>	<i>Çägaralyk barlagyň maksimal baly 20 ball: $\Sigma\text{ÇB} = \text{ÇBB} + \text{ÖIB}$</i>	<i>Jemleýji barlagyň maksimal baly (JBB) 50 ball.</i>
<i>$\Sigma AB + \Sigma\text{ÇB} > 30$ ball toplan talyp jemleýji barlag tabşyrmaga rugsat berilýär.</i>		
Modul(ders)den özleşdiriş görkezgiji (Ö‘G): $\Sigma\text{Ö‘G} = \Sigma AB + \Sigma\text{ÇB} + JB$ $\Sigma\text{Ö‘G} \geq 60$ ball bolanda modul(ders) özleşdirilen hasaplanýar.		

TALYPLARY BAHALAMAK TERTIBI

DEREJESI	4,51 – 5	BALLAR	Reýtiň
A+	4,51 – 5	91 - 100 ball	GÖRELDELI
A	4,26 – 4,5	86 - 90 ball	
B+	4,01– 4,25	81 - 85 ball	GOWY
B	3,51 – 4,0	71 - 80 ball	
C+	3,26 – 3,5	66 - 70 ball	KANAGATLANARLY
C	3,0 – 3,25	60 - 65 ball	
F	3,0 dan kem	59 ball we ondan pes	KANAGATLANARSYZ

10. Esasy sapaklyk hem okuw gollanmalar

Эсасыздебиятлар

- 1.Babakulow H. Türkmen dilini okatmagyň usulyýeti. Türkmenabat, 2010.
- 2.Gaýlyýewa O., Jepbarowa S. Turkmen poema eserlerini okatmagyň käbir usulyýetleri. Nökus, 2013

3. Garaýew N., Garaýew Ý. Mekdepde turkmen dilini okatmagyň usulyýeti. Aşgabat, 2004.

4. Ýazymow O., Jumaýewa P. Türkmenedebiyatyny okatmagyň usulyýeti. Türkmenabat, 2010

Гошмача эдебиятлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Тошкент, “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. – 29 б.

2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигиниң гарови. “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. – 47 б.

3. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. – 485 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентиниң 2018 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ги ПФ-4947-сонли Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2018 й., 6-сон, 70-модда

5. V. Carguliew. I. Begmekow, A. Mulkamanow. Baslanguc synplarda turkmen dilini okatmagyn usulyuyeti. Asgabat, "Turkmenistan", 2002

6. Тухлиев Б. Адабиёт уқитиш методикаси. Тошкент, 2006

7. Тухлиев Б. Адабиет уқитиш методикаси. Тошкент, 2010

8. Мырадов А. Методика вестудентлериң практикаси. Ашгабат, 1994.

9. Язымов О. Эдебияты окатмак методикаси. – Ашгабат, 1993.

Интернет ве Зиёнет сайтлары

1. www.gov.uz - Ўзбекистан Республикасы хөкүмет порталы

2. www.lex.uz - Ўзбекистан Республикасы Канун хужжетлери мағлуматлары милли базасы.

[http://www.ziynet.uz/;](http://www.ziynet.uz/)

[http://www.edu.uz/;](http://www.edu.uz/)

[http://www.rsl.ru/;](http://www.rsl.ru/)

[http://www.msu.ru/;](http://www.msu.ru/)

Pikir berenler:

O.Gaýlyewa – GDU “Türkmen dili we edebiýaty” kafedrasy müdiri, professor, filologiýa ylymlarynyň doktory; (turdoş OTM).

T. Törtkulbaewa - NMPI “Gazak dili we edebiýaty” kafedrasynyň dotsenti, filologiýa ylymlarynyň filosoifiýa doktory (PhD)

Dersiň iş okuw maksatnamasy Nöküs döwlet pedagogika instituty Okuw metodik Geňeşiniň 2025 ýyl «28» 06 «11» - sanly protokoly bilen tassyklandy.

Bu sillabus "Gazak dili we edebiýaty" kafedrasynyň 2025-nji ýylyň 28 06 -nji №11 ýygnağynyň hasabaty bilen tassyklandy.

Okuw – metodika bölüminiň başlygy: dost. A.Abdýew

Kafedra müdürü: PhD.Y.Kuttymuratowa

Fakultet geňeşiniň başlygy: f.y.k. dots. B.Dawletow

Düzen: H.Begjanow